02/12/2021

Великотърновският университет разполага с дигитална колекция на старопечатни богослужебни книги

Най-старата книга от фонда на университетската библиотека е „Цветен триод“, която е изключително рядък екземпляр от 1649 година, съобщава в-к Труд.

ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“ разполага с богата дигитална колекция на старопечатни, редки и ценни издания от фонда на университетската библиотека. Книжовното богатство е проучено и съхранено чрез реализирането на проект „Дигитализация на културно и историческо наследство-Научна периодика 1878–1900 г. и лични дарителски колекции от фонда на библиотеката на Великотърновския университет“.

Сред най-ценните издания е изключително рядък екземпляр от 1649 г. Откритието е на Валентина Димитрова, която е от екипа, работил по проекта. Книгата е озаглавена „Цветен триод“. Това е богослужебна книга, издавана през Средновековието, но използвана и до днес в Православната църква. Тя е част от дарение от 20 книги, което е постъпило в университетската библиотека през 1976 г. от проф. Ангел Давидов.

„Върху четири от книгите има ръкописен надпис, който гласи: „Село Долна Кремена“. Това е селище във Врачанска област, където не е имало печатница, от която да е излязло такова издание, но пък там е имало манастирски средища“, споделят изследователите.

„Оказа се, че Държавният архив в Монтана притежава само 20 страници от този „Цветен триод“. Нарича се така, защото това са молитви и песнопения, които се използват в Православието от Лазорова събота до Петдесетница. Има и „Постен триод“, който включва молитви и песнопения по време на постите. Другото име на триода е пентикостарион, което на гръцки език означава Петдесетница“, разяснява Валентина Димитрова.

При анализите по страниците на книгата били открити интересни детайли и украси.

„Книгата е с твърда подвързия от дъски и кожа. Личат метални закопчалки и пластини. Книгата е с двуцветен печат, заставки, а началните букви на отделни фрази са с червено мастило. Има фолиация, което показва, че са номерирани листата, а не страниците с кирилски букви. Пред всеки лист стои знак „ЛИ“. В книгите, които са издавани в Молдова, Влашко, Украйно през този период, стои тази дума, която означава „лист““, обяснява Валентина Димитрова.

Тя допълва, че е открила върху хартията воден знак, който е от пет успоредни линии върху всеки лист. Това е помогнало за крайната датировка на книгата.

Този воден знак е въведен от печатарите в Средновековието, с което да гарантират оригиналността на печатните си произведения. „Цветният триод“ е отпечатан в град Търговище, Румъния. Това е най-старата книга в колекцията на университетската библиотека. На територията на България има само три такива екземпляра – във ВТУ, в Националната библиотека в София и в Държавния архив в Монтана, където се пазят само 20 страници“, уточни Димитрова.

Тя информира, че другите две уникални книги са – Миней за месец ноември от 1741 г., отпечатан е в Москва като съдържа молитви за този месец и „Постен триод“ от 1745 г. с молитви за периода на постите. Не е ясно обаче къде е издаден.

„Книгите от този период, които са печатани в Москва или в Украйна са

белязани с царското родословие и този прийом е въведен след като Екатерина Велика идва на власт. Тогава е издаден Указ, с който се постановява, че в тези издания, които се отпечатват в царската типография /б.а.издателство/, е задължително да се упомене царското родословие. Благодарение на това книгите днес много лесно и успешно се датират, тъй като се знае времето, в което са царували отделните владетели. Датировката е извършвана със старобългарските букви като на всяка буква отговаря определена цифра. В комбинация, подредени една до друга, дават годината 1745“, изтъква Валентина Димитрова.

Милена Игнатова, която също е работила по мащабния проект допълва, че всички книги, които фигурират в списъка за дигитализация са от дарения. Повечето от тях са предоставени преди десетилетия на ВТУ от Дирекцията на полицията в Плевен, които навремето са били „арестувани“ след 9 септември 1944 г. Сред тях е и книгата „Многоцветна градина“ от 1840 г. на Йоанис Симеонидис и е на гръцки език.

„Установих обаче, че авторът е български възрожденец, който се казва Иван Симеонов Балабанов. Името му е трайно свързано с Търново. Роден е в неврокопското село Търлис и получава гръцко образование, но почти целия си живот прекарва в Търново. Бил е радетел за отделяне на българската църква от гръцката и е участвал във въстание, известно като Гръцката завера през 1821 г. Заради това е изпратен на заточение. След като е освободен, става учител в търновското елинско училище през 1837 г. Около 1850 г. е живял и творил в Преображенския и в Килифаревския манастир като книгата, с която разполагаме е написана в Преображенския манастир. Автор е на множество сборници, слова, поучения. Превеждал е съчинения на Платон, Сократ, Лукиан от старогръцки. Творения на св. Йоан Златоуст, св. Григорий Богослов и Антоний Византиец пък е превеждал от старобългарски на гръцки“, разказва Милена Игнатова.

Тя уточнява, че книгата „Многоцветна градина“ съдържа морални поучения към младите хора и е от 227 страници. Има 3 страници предговор, в който авторът подчертава своя български произход.

„Проектът е инфраструктурен и има за цел да продължи започналото през 2019 г. дигитално архивиране и сканиране на редки и ценни старопечатни книги и периодични издания, излизали в периода от 1649 до 1878 година, специализирани материали, на научна литература, свързана с изследователския и образователния процес, както и да прехвърли процеса към личните дарителски колекции от филиалните библиотеки в

Историческия, Филологическия и Православния богословски факултет“, сподели директорът на Библиотечно-издателския комплекс на висшето учебно заведение проф. д-р Красимира Мутафова.

По думите ѝ библиотеката на ВТУ е единствената извънстолична университетска библиотека, която разполага със специализиран софтуер за дигитализация.

„В Информационно-образователния център за дигитализация, създаден по проект, от 2019 г. се сканират и архивират дигитално две от колекциите, принадлежащи на фонда на Университетската библиотека – със старопечатни издания, които са повече от 290 и ръкописна сбирка с османски документи от XVII–XVIII в. В трите филиални библиотеки са обособени лични дарителски колекции на Стефан Дичев, Христо Вакарелски, Магда Христодулова, Нестор, епископ Смоленски, проф. Тотю Коев, проф. д-р Любен Прашков, проф. Иван Гълъбов, проф. дфн Пеньо Русев, Йордан Вълчев.

Дигитализирането на научната периодика 1878–1900 година и личните дарителски колекции ще улесни достъпът на повече изследователи до тези ценни издания и ще подпомогне научноизследователския и образователния процес във висшето училище.

То е в съответствие със Стратегията за развитие на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (2017 – 2025 г.) и е реална възможност за трайно въвеждане на четирите основни направления на дигитализацията в сферата на висшето образование и съхраняване на световното културно наследство“, подчерта проф. Мутафова.

Тя уточни, че е в ход подготовката на каталог на книжовната съкровищница. Финал на проекта ще бъде поставен с научна конференция.

dobrotoliubie.com